

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Strategisk miljøvurdering Natura 2000-plan 2022-2027

**Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og
Knudshoved Odde**

Natura 2000-område nr. 169

Habitatområde H148

Fuglebeskyttelsesområde F81

November 2021

Udgiver: Miljøstyrelsen
Redaktion: Miljøstyrelsen Storstrøm

Forsidefoto: Den vestlige del af Knudshoved Odde
Fotograf: Jens Søgaard Hansen.

ISBN: 978-87-7564-870-2

Indhold

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027	4
1.1 Ikke teknisk resumé.....	5
1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer	5
1.2.1 Anden lovgivning	6
1.2.2 Andre relevante planer	7
1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ	8
1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen.....	8
1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet	12
1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed.....	12
1.4.2 Befolkningen	12
1.4.3 Menneskets sundhed	13
1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer	13
1.4.5 Materielle goder og kulturarv	14
1.4.6 Landskab.....	14
1.4.7 Arter	14
1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater	14
1.5 Eksisterende miljøproblemer	15
1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området	16
1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål.....	16
1.7 Planens indvirkning på miljøet.....	17
1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet	22
1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg	23
1.10 Overvågning	24

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027

Den enkelte Natura 2000-plan er ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurderinger af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) underlagt krav om miljøvurdering. SMV rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af lovens bilag 4.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem kommunale og andre ansvarlige myndigheders handleplaner, der har fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførslen. Der kan således ikke i forbindelse med den statslige plan foretages en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da de statslige Natura 2000-planer ikke fastlægger, hvor den konkrete indsats skal gennemføres.

Natura 2000-område nr. 169 Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde er udpeget som habitatområde nr. 148 Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde og fuglebeskyttelsesområde nr. 81 Karrebæk, Dybsø og Avnø Fjorde.

Området er ikke placeret nær den danske grænse, men udpegningsgrundlaget rummer bl.a. en række yngle- og trækfugle, hvoraf hovedparten af trækfuglene forekommer i området med international betydende forekomst. Alle ynglefuglene er tilligemed trækfugle. Natura 2000-planen indeholder indsatser, der skal sikre egnede levesteder for områdets fugle. Særligt fokuseres der på indsatser til forbedring af levesteder for havterne og klyde, hvilket også vil være til gavn for områdets øvrige ynglefugle som fx fjordterne og dværgterne. Derudover skal vildtreservatbekendtgørelsen for Dybsø Fjord, der har til formål at sikre Dybsø Fjord som yngle-, raste- og fourageringsområde for vandfugle, revideres. Planens indsatser for fugle forventes dermed at have en gavnlig effekt på bestande af yngle- og trækfugle, der bevæger sig over landegrænser til f.eks. ynglepladser eller overvintringsområder i andre lande og verdensdele.

Spættet sæl, der er på udpegningsgrundlaget i H148, tilhører populationen i vestlige Østersø, der potentielt kan udveksle individer med populationer i Sverige. Natura 2000-planen bidrager til at sikre egnede levesteder for områdets arter. Denne indsats forventes at få en gavnlig effekt på arten både inden for og uden for Natura 2000-området, da arten bevæger sig over store områder, der strækker sig ud over de danske grænser.

Områdets terrestriske og marine del er ikke geografisk forbundet med områder, herunder Natura 2000-områder, i udlandet. Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen består i forhold til områdets terrestriske naturtyper bl.a. af indsatser, der skal søge at skabe større sammenhæng og robusthed i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper, tiltag mht. sikring af drift og hensigtsmæssig hydrologi samt bekæmpelse af invasive arter og for skovnaturtyperne udlægning til urørt skov. For den marine del arbejdes der desuden med opdatering af vejledninger f.eks. vedr. klapning i Natura 2000-områder. Der er tale om indsatser, der vurderes at kunne påvirke lokalt. Det vurderes derfor ikke, at Natura 2000-planen har grænseoverskridende påvirkninger ud over de ovenfor beskrevne for fugle og arter.

1.1 Ikke teknisk resumé

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter, fugle og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området på sigt opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Derudover har de planlagte indsatser en positiv effekt for den øvrige natur, fugle og arter, der findes i området, og Natura 2000-planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt.

Natura 2000-planen for området beskriver overordnet set en indsats, som skal medvirke til at sikre arter samt terrestriske og marine naturtyper på udpegningsgrundlaget og forventes ligeledes at have gavnlig effekt på andre arter, som findes i området.

Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen har fokus på at sikre synergieffekter, skabe større sammenhæng i naturen og sikre en mere naturlig dynamik i områderne. Fx ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi og drift, bekæmpe invasive arter, hindre tilgroning samt udlægge arealer med urørt skov. Dette kan ske gennem eksisterende og kommende tilskudsordninger vedr. plejeindsatser og aftaler om udlægning af urørt skov.

En særlig indsats rettes mod at forbedre levesteder for klyde og havterne. Derudover vil en revidering af bestemmelser for vildtreservatet Dybsø Fjord sikre tilstrækkeligt lavt forstyrrelsesniveau for kyst- og havfugle.

Natura 2000-planen vil have afledte effekter for befolkningen ved at skabe mulighed for større naturoplevelser i området. Desuden vil Natura 2000-planen kunne bidrage positivt til menneskers sundhed ved genskabelse af økosystemydelser. Planen vil også potentielt medvirke til binding af CO₂ ved opbygning af organisk materiale, og bevirke til udpining af jordbunden. Således bidrager planen til realisering af vandområdeplanerne, der sigter mod god miljøtilstand i de danske vandområder.

Natura 2000-planens gennemførelse vurderes at komplimentere og understøtte det igangværende LIFE-projekt Clima-Bombina i Natura 2000-området.

Endelig vurderes planen at medvirke til en øget landskabelig værdi i området, og samtidig understøtte de eksisterende fredninger samt bevarelse af kulturarven.

1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Indhold

Natura 2000-planen består af målsætninger for det enkelte Natura 2000-område og områdets udpegningsgrundlag, samt et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse i planperioden 2022-2027. Målsætningerne består af overordnede målsætninger for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Retningslinjerne om naturområdernes forvaltning i indsatsprogrammet, har både konkret og generel karakter. Endelig indeholder Natura 2000-planen et oversigtsskema, der viser naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

Hovedformål

For området findes følgende overordnede målsætninger i forslag til Natura 2000-planen.

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Målet er:

- At de store lavvandede marine områder har et artsrigt dyre- og planteliv. Områderne opfylder derved livsbetingelserne for trækkende vandfugle som troldand og blishøne, der er i tilbagegang samt forekomster af bl.a. knopsvane, sangsvane, grågås, sædgås, bramgås, skeand, spidsand, taffeland og lille skallesluger.
- At fri landskabsdannelse og dynamik præger langt hovedparten af områdets kyststrækninger.
- At der er sikret tilstrækkelige, forstyrrelsesfri områder for Natura 2000-områdets meget store antal vand- og kysttilknyttede fuglearter samt spættet sæl.
- At der sikres tilstrækkelige levesteder for klokkefrø, der har en af landets største bestande i området.
- At sikre de marine naturtyper, der alle har en stærkt ugunstig bevaringsstatus. I dette område drejer det sig især om lagune (1150) der er repræsenteret med ca. 25% i den marinbaltiske region, samt bugt (1160), som har en særlig stor andel af forekomsten på europæisk plan.
- At sikre arealet af de stærkt ugunstige strandvoldssystemer (1220) og klitnaturtyper (2110/2130/2190) samt strandenge (1330). Herved sikres samtidig også levesteder for havterne og klyde, der er i tilbagegang.
- At sikre arealerne af de store forekomster af tørt kalksandsoverdrev (6120), der er i stærkt ugunstig bevaringsstatus.
- At sikre arealerne med kalkoverdrev (6210), surt overdrev (6230), tidvis våd eng (6410) samt rigkær (7230), der alle er i stærkt ugunstig bevaringstilstand.
- At områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.
- At den økologiske integritet for området derudover sikres ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

1.2.1 Anden lovgivning

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Det vil sige, at alle myndigheder skal lægge Natura 2000-planen til grund i arealdrift på egne arealer, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt. Offentlige lodsejere er bundet af planens målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På lovområder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, kan der følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., på grundlag af konsekvensvurderinger, hvor dette er nødvendigt i henhold til lovgivningen herom. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan kræves tilladelse eller godkendelse efter anden lovgivning.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte Natura 2000-planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering.

1.2.2 Andre relevante planer

Anden generations Natura 2000-planer for 2016-2021 blev vedtaget i april 2016, og de opfølgende kommunale handleplaner blev endeligt vedtaget i foråret 2017.

Første generations Natura 2000-planer (2010-2015) fastlagde rammerne for en række grundlæggende indsatser, som f.eks. rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag. Disse indsatser blev fastholdt og videreført i anden generations Natura 2000-planer (2016-2021). I tredje generation Natura 2000-planer igangsættes nye indsatser med særlig fokus på fortsat pleje til sikring af beskyttede naturtyper, fugle og arter, sikring af naturlig dynamik og større sammenhængende arealer fx udlægning af arealer til urørt skov, udtagning af lavbundsjord og ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi.

Natura 2000-planer, som omfatter fredskovpligtige arealer, og dermed er omfattet af skovloven, skal revideres med 12 års mellemrum, jf. skovlovens § 16, stk. 2. Det betyder således, at Natura 2000 skovplanerne, som er en del af 1. generations Natura 2000-planer, er gældende fra 2010 til udgangen af 2021 og at der i forbindelse med udarbejdelse af tredje generations Natura 2000-planer, også vil ske en revision af den del af Natura 2000-planerne, som omfatter fredsskovpligtige arealer.

Vandområdeplaner og EU's havstrategi

N169, Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde, er beliggende i vandområdedistrikt Sjælland. Området ligger desuden i Havstrategidirektivets marin baltiske region. Vandområdets økologiske og kemiske tilstand fremgår af havstrategien og af vandområdeplanen for området.

For de Natura 2000-områder som også er omfattet af en vandområdeplan og Danmarks Havstrategi, er målsætninger og retningslinjer for indsatser om vandkvalitet, næringsstoffer, miljøfremmede stoffer, hydrologi og fysiske forhold samlet i vandområdeplanen og/eller i basisanalysen med tilhørende indsatskatalog og havstrategien. Disse mål og indsatser vil bidrage til at forbedre vandmiljøet og vandkvaliteten i Natura 2000-områderne og understøtte Natura 2000-planens målsætninger.

Landsplandirektiver og kommuneplaner

Natura 2000-områderne, der er udpeget i medfør af miljømålsloven, skal fremgå af landsplandirektiver og kommuneplaner. I henhold til Bekendtgørelse om planlægning nr. 1157 af 1. juli 2020, må kommuneplaner ikke stride mod en Natura 2000-plan, jf. lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (miljømålsloven), en handleplan efter samme lovs § 46 a eller regler udstedt i medfør af samme lovs § 36, stk. 3, eller stride mod en Natura 2000-skovplan, jf. kapitel 4 i lov om skove. Af redegørelsen til planforslag, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendig for et Natura 2000-områdes forvaltning, skal jf. bekendtgørelse om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, indgå en vurdering af planforslagets virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger.

Klimasikring

Regeringen har i december 2012 udgivet en handlingsplan for klimasikring af Danmark. Planen

indeholder en lang række regeringsinitiativer, der skal medvirke til at skabe bedre rammer for klimatilpasningen lokalt. De enkelte kommuner har udarbejdet en klimatilpasningsplan. En vurdering af samspillet mellem den kommunale klimatilpasningsplan og Natura 2000-planen forudsætter kendskab til, hvor de forudsatte indsatser i Natura 2000-planen konkret vil blive gennemført sammenholdt med de indsatser, der skal gennemføres som led i klimatilpasningsplanen.

Kommunal klimatilpasningsplan

Såfremt konkrete projekter som led i den kommunale klimatilpasningsplan kan påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området væsentligt, skal der gennemføres en konsekvensvurdering af projektet, inden det kan gennemføres. Dette gælder dog ikke, hvis projektet gennemføres som led i Natura 2000-planen og dermed har som delformål at sikre, at naturtyper og arter opnår gunstig bevaringsstatus.

Natur- og Biodiversitetspakke

I december 2020 blev der indgået aftale om Natur- og biodiversitetspakken, som har til formål at fremme natur og biodiversitet i Danmark og bidrage til at bremse naturens tilbagegang. Natur- og biodiversitetspakken skal gennemføres i perioden 2021-2024. Med Natur- og Biodiversitetspakken er der bl.a. afsat midler til udpejning af naturnationalparker, udlægning af urørt skov, forbedring af havmiljøet og udarbejdelse af strategi for forvaltning af truede arter.

Det fremgår af Lov om naturnationalparker, at ansøger, i forbindelse med ansøgningsfasen til etablering af naturnationalparken, skal udarbejde en projektbeskrivelse for etablering af naturnationalparken, samt en forvaltningsplan for området. Planen skal tage højde for internationale naturbeskyttelseshensyn, herunder skal det fremgå af redegørelsen, om forvaltningsplanens gennemførsel er afhængig af tilladelser, godkendelser eller dispensationer ligesom der skal indgå en beskrivelse af nuværende status for naturen i området. Forvaltningsplanen er tiltænkt at skulle sikre en vildere naturforvaltning, bl.a. i Natura 2000-områder. Det fremgår i den forbindelse af lov om naturnationalparker, at det forudsættes, at den vildere naturforvaltning er i overensstemmelse med bevaringsmålsætninger i Natura 2000-planen for berørte områder.

Forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning af §3-arealer

Pr. 1. juli 2022 træder et forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-arealer i kraft. Forbuddet vil gælde alle arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2 og 3 og vil i praksis hovedsageligt have betydning for ferske enge og strandenge, hvor der i dag kan være en lovlig drift med sprøjtning, gødskning og/eller omlægning. For de øvrige § 3-beskyttede naturarealer gælder der som udgangspunkt allerede et sådant forbud. En delmængde af de § 3 strandenge kan også være kortlagt som habitatnatur, mens de ferske enge ikke har en tilsvarende habitatnaturtype. Lovændringen forventes at have en gavnlig synergieffekt på Natura 2000-områderne, herunder evt. fugle og arter på udpegningsgrundlaget, samt de kortlagte habitatnaturtyper, både i form af en direkte effekt på de kortlagte strandenge og indirekte ved at mindske eventuel randpåvirkning.

1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nulalternativ

I basisanalysen, der danner grundlag for Natura 2000-planen, er der foretaget en nærmere gennemgang af den nuværende naturtilstand i området.

1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen

En stor del af områdets samlede kortlagte areal med lysåbne naturtyper udgøres af strandeng (1330), og næsten to tredjedele af dette strandengsareal er i høj eller god tilstand. Af de øvrige lysåbne terrestriske naturtyper er alle forekomster af enårig strandengsvegetation (1310),

strandvold med enårig vegetation (1210) og strandvold med flerårig vegetation (1220) i høj-god tilstand.

Det resterende areal med strandeng (1330) og under halvdelen af kortlagte arealer med forekomster af kystklint (1230), surt overdrev (6230) og rigkær (7230) er i moderat til ringe tilstand, hvilket skyldes problemer med tilgroning, herunder begyndende tilgroning med vedplanter. For kystklint (1230) er der desuden registreret invasive plantearter. En større del af arealer med tørt kalksandsoverdrev (6120) og kalkoverdrev (6210) er i moderat til dårlig tilstand pga. tilgroning og for tørt kalksandsoverdrev også forekomst af invasive arter.

I klittyperne forklit (2110), klitlavning (2190) og grå/grøn klit (2130) er fra en fjerdedel til halvdelen af det kortlagte areal i ikke-høj/god tilstand. Dette skyldes problemer med invasive arter og lav botanisk værdi i vegetationen.

Tilstanden for naturtypen urtebræmme (6430) er ikke kendt.

I Natura 2000-områdets skove er der kortlagt bøg på muld (9130), ege-blandskov (9160) og elle- og askeskov (91E0). Det meste af det kortlagte areal med skovnaturtyper udgøres af bøg på muld (9130). På hovedparten af arealet med naturtypen er der registreret <1 eller 1-5 store træer/ha. Der var på kortlægnings tidspunktet overvejende < 1 stk./ha af stående døde stammer og 1-5 stk./ha liggende dødt ved. Samme parametrene for områdets øvrige skovtyper er med lignende meget lave tætheder bortset fra store træer i ege-blandskov (9160) med > 10 træer/ha for en stor del af arealet, og liggende dødt ved i elle- og askeskov (91E0), hvor der på to tredjedele af arealet blev registreret 6-10 stk./ha.

Ifølge seneste Artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand, mangler der generelt store træer og dødt ved i skovhabitat typer.

Der er kortlagt 75 småsøer under 5 ha i N169. Heraf er de 22 af naturtypen strandsø/lagune (1150), hvor tilstanden er ukendt. Af de øvrige småsøer, som er kortlagt som søbred med småurter (3130), kransnålalgesø (3140), næringsrig sø (3150) og brunvandet sø (3160), er de 39 i høj-god tilstand og resterende i moderat eller ukendt tilstand. Fælles for 9 småsøer i moderat tilstand er, at der er registreret tegn på eutrofiering.

Inden for området findes de marine habitatnaturtyper sandbanke (1110), mudder og sandflade blottet ved ebbe (1140), kystlaguner og strandsøer (1150), bugter og vige (1160) og stenrev (1170). Områdets marine habitatnaturtyper er påvirket af eutrofiering.

Områdets bestand af spættet sæl er stor set i forhold til resten af den østdanske sælpopulation. Antallet af sæler i N169 har en opadgående tendens, men med variationer mellem årene. Forstyrrelse i ynglesæsonen udgør en trussel for sælbestanden i dette område.

Der er kortlagt 104 småsøer som mulige levesteder for stor vandsalamander og klokkefrø i Natura 2000-området. Heraf er de 87 i høj eller god tilstand for stor vandsalamander og 82 i høj eller god tilstand for klokkefrø. De øvrige levestedssøer i moderat tilstand pga. skyggegivende træer og manglende hensigtsmæssig drift på eller nær bredden.

Sump- og skæv vindelsnegl er kun registreret ved seneste overvågning i området, men begge arter er fundet på flere lokaliteter.

For områdets ynglefugle er der kortlagt 2 levesteder for rørdrum, 4 for klyde, 1 for fjordterne, 2 for havterne, og 2 for dværgterne. 6 af de kortlagte levesteder er i høj-god tilstand. De øvrige 5

levesteder er i moderat tilstand. Dette skyldes primært faktorer som for høj vegetation, tilgængelighed for ræv og for dværgerterne også menneskelig forstyrrelse.

Der findes desuden en række fuglearter på udpegningsgrundlaget for områdets fuglebeskyttelsesområde, hvortil der ikke er udviklet en tilstandsberegning for levesteder. Det gælder havørn – både som ynglefugl og som rastende, rødrygget tornskade som ynglefugl samt som trækfugl: knopsvane, sangsvane, grågås, sædgås, bramgås, spidsand, skeand, krikand, taffeland, trolldand, lille skallesluger og blishøne.

Der har gennem årene ynglet 1-2 havørnepar i området. Overvintrende individer har anvendt området i varierende grad, og der har været observeret mellem 0-5 samtidigt rastende havørne i F81. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering for fugle har antallet af ynglende havørnepar i Danmark været stærkt stigende siden midten af 1990'erne. Rapporten har ikke opgjort udviklingen i rastende havørne på landsplan.

Rødrygget tornskade har kun indgået i overvågningen en gang i dette Natura 2000-område, og er endnu ikke med sikkerhed registreret som ynglende. Antallet af ynglepar på nationalt niveau er baseret på vurderinger, men bestandsudviklingen skønnes jf. NOVANA-afrapporteringen at være stigende.

Status for de øvrige trækfugle på udpegningsgrundlaget:

Knopsvane: Fluktuerende forekomst i dette område, men overordnet set er forekomsten stabil. På landsplan er rastebestanden jf. NOVANA-afrapporteringen stabil.

Sangsvane: Forekommer i områdets fuglebeskyttelsesområde med en overordnet set stabil til faldende vinterbestand. Rastebestanden er jf. NOVANA-afrapporteringen stigende på landsplan.

Grågås: Fluktuerende trækfugleforekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering har antallet af rastende grågås på landsplan ligget stabilt det seneste årti.

Sædgås: Er gået tilbage som trækfugl i området. Fra tidligere at have huset over tusinde sædgæs, har arten stort set været fraværende i perioden 2010-2017 bortset fra to år med forholdsvis få gæs. På nationalt plan er rastende sædgås opgjort på hhv. tundra- og tajgasædgås, som samlet set har rastet i fluktuerende antal.

Bramgås: Forekommer i dette område med en stærkt fluktuerende bestand af trækfugle med op mod 40.000 fugle. Jf. NOVANA-afrapporteringen har rastebestanden været stigende på nationalt niveau.

Spidsand: Antallet af rastende spidsand har været svingende og tilsyneladende faldende inden for området. Jf. NOVANA-afrapporteringen har arten på landsplan i nyere tid rastet i stabile til fluktuerende antal.

Skeand: Den rastende bestand er tilsyneladende gået tilbage i området. Jf. NOVANA-afrapporteringen har arten på landsplan i nyere tid rastet i stabile til fluktuerende antal.

Krikand: Forekomst som trækfugle i området har været meget fluktuerende. I den seneste overvågningsperiode har det maksimale antal optalte fugle været på 6.315, mens arten i andre år har været helt fraværende. Jf. NOVANA-afrapporteringen indikerer tællinger en stigende-fluktuerende national bestand om efteråret og en fluktuerende overvintrende bestand.

Taffeland: Forekomst som trækfugl i dette område har været fluktuerende med mellem 2 og 3.100 rastende fugle. Den nationale overvintrende bestand af taffeland vurderes af DCE jf. NOVANA-afrapporteringen at være faldende.

Troldand: Stærkt fluktuerende forekomst som trækfugl i dette område og med en tendens til faldende antal. På landsplan har antallet af rastende troldand været faldende gennem det seneste årti.

Lille skallesluger: Forekommer med en fluktuerende trækfuglebestand i området, men overordnet set med et stabilt niveau. DCE vurderer jf. NOVANA-afrapportering den overvintrende bestand som stabil, dog med større fluktuationer de seneste år.

Blishøne: Forekommer med en stærkt fluktuerende trækbestand i området med op til lidt over 22.000 rastende individer inden for seneste overvågningsperiode. På nationalt plan er den rastende bestand af blishøne jf. NOVANA-afrapporteringen gået markant tilbage siden 1990'erne, og ser i den seneste årrække ud til at have stabiliseret sig på et lavere niveau.

En række naturtyper og levesteder for arter og fugle, som området er udpeget for at beskytte, kræver vedvarende drift for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus. Det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre naturtyper og levesteder i moderat til dårlig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse.

Hvis ikke indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for, at den gode naturtilstand på en stor andel af naturarealerne og den hensigtsmæssige drift af levesteder for stor vandsalamander, klokkefrø, klyde og terner ikke fastholdes. Der er ligeledes risiko for, at naturtilstanden ikke vil blive forbedret på en del af arealet med kystklint (1220), tørt kalksandsoverdrev (6120) samt kystnære naturtyper på flyvesand (2110, 2130 og 2190), da der her er behov for en indsats mod invasive arter, eller for hovedparten af områdets naturtyper at der ikke fremadrettet sikres en hensigtsmæssig drift for at hindre tilgroning generelt. Naturtilstanden vil potentielt set heller ikke blive forbedret på de fugtige naturtyper strandeng (1330), klitlavning (2190), tidvis våd eng (6410) og rigkær (7230), hvor uhensigtsmæssig hydrologi er et problem på dele af forekomsterne. Manglende realisering af indsatsprogrammet i Natura 2000-planen kan desuden medvirke til at fastholde flere kortlagte levesteder for ynglefugle i moderat tilstand, hvor tilstanden er ugunstig som følge af tilgroning, forstyrrelse eller tilgængelighed for prædatorer. Uden indsatsprogrammet vil reservatbestemmelser for vildtreservatet i området ikke blive revideret i forhold til at afværge mulig forstyrrelse af yngle- og rastefugle.

For skovnaturtyperne i området vil en manglende gennemførelse af indsatsprogrammet betyde, at antallet af store træer og mængden af dødt ved ikke vil kunne øges i tilstrækkelig grad til at være til gavn for mange af de truede arter, der er knyttet til disse skovhabitaterne.

Natura 2000-planen indeholder en indsats om opdatering af vejledninger, fx til klapning i Natura 2000-områder, hvilket forventes at have en bred positiv afledt effekt på dyre- og planteliv, samt havbunden i og omkring Natura 2000-området. Såfremt planen ikke vedtages forventes denne effekt at udeblive.

Hvis ikke indsatsprogrammet i planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for, at den biologiske mangfoldighed i området generelt stagnerer, hvilket for befolkningen kan betyde, at de ikke får adgang til naturområder af højere kvalitet. Det forventede positive bidrag til menneskers sundhed ved genskabelse af økosystemydelser vil ligeledes udeblive.

Der er endvidere risiko for at landskabet vil fremstå mindre varieret og at det forventede bidrag til opfyldelse af fredningsformål og kumulative effekter udebliver.

Endelig vil planens bidrag til realisering af vandområdeplanerne samt Danmarks Havstrategi udeblive.

1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet

I dette afsnit beskrives de øvrige miljøforhold i og udenfor Natura 2000-området, der kan blive væsentligt berørt af Natura 2000-planen.

1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed

I Natura 2000-område N169 vil planen konkret medvirke til at sikre en lang række marine og kystnære habitatnaturtyper, herunder kystlagune, bugt, forklit og tørt kalksandsoverdrev. Disse naturtyper er grundlag for tilstedeværelse af en lang række marine bunddyr, som igen udgør fødegrundlaget for en lang række både ynglende og rastende fugle, der er tilknyttet fuglebeskyttelsesområdet. Forbedringen vil bl.a. ske som følge af den generelle indsats om sikring af Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag samt indsats om sikring af egnede levesteder for arter. Dette vil medvirke til yderligere sikring af trækfugles og havpattedyrs levesteder, herunder spættet sæl.

Indsatser om forbedring af tilstanden af levesteder for ynglefuglene havterne og klyde vil medvirke til at områdets betydning for sårbare kystfugle højnes. Tilstrækkelig beskyttelse af fuglelivet understøttes yderligere ved revidering af bestemmelser for vildtreservat Dybsø Fjord.

Tilgroning med høje græsser, urter, vedplanter og invasive plantearter forandrer naturen og kan føre til, at mindre konkurrencesterke arter eller karakteristiske arter for naturtyperne forsvinder. Genetablering eller opretholdelse af drift eller pleje, der modvirker tilgroning, herunder indsats målrettet bekæmpelse af invasive arter, vil både forbedre forhold for naturtyper på områdets udpegningsgrundlag og for truede arter generelt. Kunstig afvanding med grøfter og dræn forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen således, at den naturtype-karakteristiske fugtigbundsvegetation påvirkes negativt. Genetablering af en hensigtsmæssig hydrologi kan modvirke denne udvikling, ligesom en mere hensigtsmæssig hydrologi og dynamik kan medvirke til, at naturtyper og arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, får forbedrede forhold. Udlægning af skove til urørt skov vil medføre, at skovdriften ophører og i vidt omfang skal overlades til sig selv. Dermed vil der skabes plads til naturlige biologiske processer, der skaber flere levesteder, og dermed øger den biologiske mangfoldighed.

I og omkring Natura 2000-området findes bestande af truede eller fredede arter som kost-nellike, sump-hullæbe, løgfrø, trolldflagermus og stor priksvamp. Genetablering af hensigtsmæssig hydrologi samt sikring af en hensigtsmæssig drift/pleje eller skovnaturtypebevarende drift eller urørt skov vil i mange tilfælde medføre, at forholdene for ovenstående arter og naturarealer forbedres, idet deres naturgrundlag forbedres sammen med indsatsen for habitatnaturen.

1.4.2 Befolkningen

Natura 2000 område N169, Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde, er beliggende i Næstved og Vordingborg Kommune, der har indbyggertal på hhv. 83.200 og 45.300. Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. Sikringen af den eksisterende natur kan have betydning for arealanvendelsen, idet der kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive omfattet af en plejeindsats, som fx vil kunne medføre en ændret drift på arealerne.

Miljøstyrelsen gennemfører desuden undersøgelser med henblik på afklaring af, om der er behov for efterfølgende revision af reservatbestemmelser for Dybsø Fjord på baggrund af udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F81, hvilket kan få betydning for begrænsning af offentlighedens adgang.

Desuden vil planen give mulighed for større naturoplevelser for besøgende i området, da der med gennemførelse af planen vil ske en forbedring af naturtilstanden. Befolkningen vil desuden få mulighed for større indsigt i dele af Natura 2000-områdets naturværdier gennem formidling i det igangværende LIFE-projekt Clima Bombina på Knudshoved Odde.

1.4.3 Menneskets sundhed

Natura 2000-området udnyttes til rekreative aktiviteter som fx vandring, cykling og sejlads, som bidrager til menneskets sundhed. Natura 2000-planen har til formål at sikre, at de beskyttede naturtyper og arter opnår gunstig naturtilstand på sigt. Natura 2000-planen vil potentielt i et mindre omfang kunne ændre den rekreative udnyttelse af områderne, der foregår i dag.

Desuden bevirker planens indsatser om at sikre og forbedre områdets naturtyper og arter, at der generelt vil ske en forbedring af områdets biodiversitet og genskabelse af mere robuste økosystemer. Dette kan generelt påvirke menneskets sundhed ved forbedring og genskabelse af økosystemydelser som bidrager med fx vand, træ, luftrensning, jordbundsdannelse, bestøvning mm.

1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer

Der kan som følge af planens indsats om sikring af pleje på områdets terrestriske natur, ske udpining af jordbunden på arealer, der er næringsberigede som følge af nuværende eller tidligere gødskning. Desuden vil potentiel udlægning af ny natur kan bidrage til at skabe større sammenhæng mellem de eksisterende naturarealer, ligesom randpåvirkningerne af naturen fra tilstødende arealer med landbrugsdrift formentlig vil mindskes og kan potentielt gøre områderne mere robuste over for ekstreme vejrforhold og klimaændringer.

Etablering af naturarealer med hensigtsmæssig hydrologi og urørt skov vil potentielt kunne få betydning for overflade- og grundvand i form af udledning af en lavere mængde næringsstoffer til vandmiljøet. Dermed vil planen bidrage til realisering af vandområdeplanerne, der sigter mod god miljøtilstand i de danske vandområder.

Opdatering af vejledning om f.eks. klapning i Natura 2000-områder kan potentielt få en positiv effekt på havbunden i og omkring Natura 2000-området.

Som følge af planens indsatser vil der kunne ske en øget udbredelse af ålegræs i bugter og kystlagune, ligesom der vil kunne ske øget udbredelse af makroalger på revene. En potentiel forbedring af naturkvaliteten i de marine naturtyper, vil således kunne medvirke til binding af CO₂ i havet. Desuden vil indsatser om reetablering af hensigtsmæssig hydrologi for naturtyperne kunne betyde, at der sker vandmætning af tidligere drænede jorde, hvilket potentielt kan betyde mindre udledning af CO₂.

Natura 2000-planens øvrige indsatser om sikring og forbedring af de beskyttede naturtyper og arter, forventes ikke at have indflydelse på luftkvalitet.

1.4.5 Materielle goder og kulturarv

Natura 2000-planen potentielt påvirke adgangen til og kvaliteten af områder, som har betydning for lokalbefolkningen. Planen vil kunne påvirke kulturarv i form af bl.a. pleje af fortidsminder, og dermed kan planens indsatser potentielt medvirke til at sikre kulturarven.

1.4.6 Landskab

Området udgøres af den lavvandede Avnø Fjord og de store kystlaguner, Dybsø Fjord, Karrebæk Fjord og Krageholm Strøm. Avnø Fjord afgrænses mod Smålandsfarvandet i syd af en langstrakt randmoræne, Knudshoved Odde, mens kystlagunerne afskærmes af en række øer med pålejrede strandvolde eller fed, nemlig Svinø, Dybsø og Enø. Derved fremkommer den dobbelte kystlinje, som betyder, at området er rigt på såvel erosionskyster ud mod Smålandsfarvandet som områder med strømlæ, hvor der er dannet marint forland, - strandvoldssystemer, vadeområder og strandenge.

Sikring og forbedring af naturplejetiltag som følge af planens indsatser kan have betydelig effekt på landskabet i området, fx hvis der udlægges urørt skov eller ændres i hydrologien i området. Natura 2000-planen kan ydermere potentielt medvirke til forbedring af den marine naturtilstand, hvilket vil øge udbredelse af ålegræs og makroalger samt dyrelivet i tilknytning dertil, hvorved det undersøiske landskab vil blive forandret.

1.4.7 Arter

Områdets fuglebeskyttelsesområde rummer bl.a. ynglekolonier af klyde og havterne, ligesom her også jævnligt yngler havørn. Området er desuden et rasteområde for rastende gæs, svaner og en række andre andefugle. Vandhuller på Knudshoved Odde er levesteder for klokkefrø, i Avnø Fjord yngler der spættet sæl, og på flere lokaliteter inden for Natura 2000-området er der registreret stor vandsalamander og sump- og skæv vindelsnegl.

En lang række andre arter registreres desuden jævnligt i området søer og terrestriske naturtyper, bl.a. bilag IV-arterne løgfrø, grønbroget tudse og markfirben samt truede arter som orkidéen sump-hullæbe, kost-nellike, og svampene skønfodet rødblad og stor priksvamp.

I områdets marine del findes der spættet sæl året rundt, ligesom der jævnligt observeres marsvin.

Natura 2000-planen indeholder indsatser til forbedring af naturtyper og levesteder for arter, som vil få en positiv effekt for de bilag IV- og andre truede arter, der lever her, ligesom planens indsats om udarbejdelse af en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter potentielt vil medvirke til en ændret forvaltning af arterne området.

1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater

Der er 10 fredninger i området, bl.a. Knudshoved, Dybsø, Enø Overdrev og Lindholm i Karrebæk Fjord. De fredede områder har som hovedregel som formål at beskytte de natur- og landskabsmæssige værdier. Den nordlige del af Dybsø Fjord, Kragholm Strøm og noret Fladstrand er udpeget som Natur- og vildtreservat Dybsø Fjord for at beskytte rastende fugle.

Natura 2000-planen indeholder indsatser, som kan påvirke naturværdier, bl.a. indsatser, som skal sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi og plejetiltag som rydning og græsning, herunder en

indsats om revision af bestemmelserne for vildtreservatet Dybsø Fjord. Natura 2000-planen indeholder således indsatser, der direkte kan understøtte fredningernes og reservatets formål.

1.5 Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er beskrevet i basisanalysen, der danner grundlag for udkast til Natura 2000-planen for området. Planens mål er at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser.

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak kan påvirke næringsfattige naturtyper som fx klitnaturtyper. Naturtyperne har forskellig sårbarhed over for kvælstofdeposition og særligt habitatnaturtyperne grå/grøn klit (2130) og tørvelavning (7150) er nogle af de særligt sårbare naturtyper i området. Emissionen af ammoniak fra landbruget reguleres gennem husdyrgodkendelsesloven, som bidrager til at mindske ammoniakudledning fra punktkilder.

Tilgroning med høje græsser, urter og vedplanter forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen således, at den lavtvoksende og artsrige naturtype-karakteristiske vegetation erstattes af en mere artsfattig vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter. Manglende hensigtsmæssig drift eller pleje er således et problem i forhold til flere af naturtyperne i området samt levesteder for især klyde og havterne.

Der er registreret invasive plantearter flere steder i området. Udbredelse af invasive arter fortrænger den hjemmehørende vegetation og udgør et problem for de fleste af områdets kortlagte, terrestriske, lysåbne naturtyper.

Påvirkning med næringsstoffer fra dyrkede naboarealer kan ændre naturindholdet på forekomster af habitatnaturtyper. I dette område er der registreret direkte påvirkning fra naboarealer på mindre dele af arealet for forekomster af kystskrænt (1230), strandeng (1330), grå/grøn klit (2130) og kalkoverdrev (6210). Også for visse af områdets småsøer vurderes der at være en påvirkning med eutrofiering til følge.

Kunstig afvanding med grøfter eller dræn forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen således, at den naturtype-karakteristiske fugtigbundsvegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af konkurrence-stærke arter knyttet til mere tørre forhold. Afvandingen påvirker især dele af områdets strandeng (1330), klitlavning (2190), tidvis våd eng (6410) og rigkær (7230).

Skovnaturtypernes egnethed som levested for en række truede svampe, insekter og andre organismer afhænger af parametre som store træer og dødt ved. Konventionel skovdrift kan derfor udgøre et problem for områdets habitatnaturtyper i skov.

For områdets kolonirugende fugle er prædation fra især ræv flere steder den største trussel. Også menneskelig forstyrrelse giver reduceret tilstand af potentielle levesteder for især dværgterne.

Både rastende hav- og kystfugle kan påvirkes negativt af færdsel, sejlads og anden menneskelig aktivitet. Ved forstyrrelse kan fuglene være tvunget til at opholde sig på mindre optimale fødesøgningsområder.

Levesteder for bl.a. klokkefrø på Knudshoved og Knudshoved Odde er truet af klimaforandringer. Der observeres stigende frekvens af oversvømmelser, der øger saltindholdet i småsøerne og gør dem uegnede som levested for klokkefrø over længere perioder.

De marine naturtyper er påvirket af næringsstofbelastning, hvor indsatser varetages i vandområdeplanerne. Ligeledes kan der foregå klapning og være anden påvirkning fra menneskelige forstyrrelser fx i form af fiskeri og sejllads. Fiskeri med bundsløbende redskaber vurderes generelt at have en påvirkning på havbundens tilstand, herunder på bundvegetationen og dyreliv. Bundgående trawl er dog ikke længere tilladt inden for dette Natura 2000-område.

1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området

I dette afsnit redegøres der for, om planen, med dens indsatser, potentielt vurderes at forværre eller afhjælpe ovennævnte trusler.

Planen indeholder indsatser om etablering af og fastholdelse af pleje på de lysåbne naturtyper, der skal arbejdes mod at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur, og invasive arter skal bekæmpes. Disse indsatser forventes at nedbringe trusler om tilgroning af lysåbne naturtyper og levesteder samt yderligere udbredelse af invasive arter.

Tilstanden for områdets levesteder for klyde og havterne skal desuden forbedres. Disse indsatser vil også gavne områdets øvrige ternearter.

Miljøstyrelsen vil revidere bestemmelserne for vildtreservat Dybsø Fjord i forhold til at vurdere om fuglelivet er tilstrækkeligt beskyttet mod forstyrrelser.

Sikring af en mere hensigtsmæssig hydrologi, samt fastholdelse af tidligere indsatser for at forbedre hydrologien, vil bidrage til at stabilisere naturtilstanden og mindske behovet for en vedvarende indsats i de beskyttede naturtyper, der stiller særlige krav til hydrologien.

For skovnaturtyper, hvor det vurderes nødvendigt af hensyn til bevarelse af skovnaturtyper på udpegningsgrundlaget, sikres en skovnaturtypebevarende drift eller permanent ophør af drift, hvilket også er til gavn for tilknyttede fugle, svampe, insekter og andre arter. Skovnaturtypebevarende drift og pleje samt urørt skov vil bidrage til at stabilisere naturtilstanden og mindske behovet for en vedvarende indsats i skovnaturtyperne og skabe mere struktur i skovene.

Næringsstofbelastningen af de marine naturtyper håndteres gennem vandområdeplanerne.

Natura 2000-planen indeholder ikke indsatser mod trusler fra deposition af luftbåren kvælstof eller klimaforandringer i forhold til levesteder for klokkefrø. Reduktion af kvælstofdeposition reguleres dog generelt af anden lovgivning, og der er iværksat et LIFE-projekt på Knudshoved Odde, Clima-Bombina, for bl.a. at fremtidssikre levesteder for klokkefrø.

1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål

Danmark har tilsluttet sig en række internationale konventioner indeholdende miljøbeskyttelsesmål, hvis indhold i en lang række tilfælde er indarbejdet i lovgivningen. For EU-lovgivningen gælder generelt, at den er implementeret i dansk lovgivning. Danmark har bl.a. ratificeret Ramsarkonventionen og Biodiversitetskonventionen. Biodiversitetskonventionens formål er bl.a. at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares. Formålet med Ramsarkonventionen er at beskytte vådområder med en særlig betydning for fugle. Danmark har udpeget 28 Ramsarområder, der alle indgår i EU's fuglebeskyttelsesområder. Ramsarområderne er dermed en del af det danske Natura 2000-netværk.

Planen er en udmøntning af EU's Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via Miljømålsloven, lovbekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017 med senere ændringer. Planen vil sikre, at areal og tilstand af kortlagte naturtyper og levesteder for omfattede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne for tredje planperiode.

1.7 Planens indvirkning på miljøet

Natura 2000-planens indsats vedrører hovedsageligt forbedring af allerede eksisterende og beskyttet natur, idet evt. forbedrede vandforhold for naturarealer og eventuel udtagning af kulstofholdige lavbundslande har en positiv effekt på særligt biodiversitet, men også i forhold til vand- og klimamål.

I tabel 1 herunder er gennemgået planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021, bilag 4.

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen påvirkning	Redegør for indvirkning
Flora, fauna og biologisk mangfoldighed	X		Der er indledningsvis i den strategiske miljøvurdering redegjort for planens indvirkning på miljøet over landegrænser. Natura 2000-planen medvirker generelt til at sikre, at flora, fauna og den biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen. I Natura 2000-område N169, Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde, vurderes Natura 2000-planen at medvirke til at hindre tilgroning med vedplanter og invasive arter samt retablering af hensigtsmæssig hydrologi på en række lysåbne naturtyper, der er truet af netop tilgroning og uhensigtsmæssig hydrologi. Planen vurderes desuden at medvirke til at sikre en lang række marine og kystnære habitatnaturtyper, herunder kystlagune, bugt og strandeng. Disse naturtyper er grundlag for tilstedeværelse af en lang række marine bunddyr, som igen udgør fødegrundlaget for en lang række både ynglende og rastende fugle, der er tilknyttet fuglebeskyttelsesområdet. Forbedringen vil bl.a. ske som følge af den generelle indsats om sikring af Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag samt indsats om sikring af egnede levesteder

		for arter. Dette vurderes at medvirke til yderligere sikring af trækfugles og havpattedyrs levesteder, herunder spættet sæl, som findes i området. Indsatser om forbedring af tilstanden af levesteder for ynglefuglene havterne og klyde vurderes at ville medvirke til at forbedre sårbare kystfugles levesteder. Tilstrækkelig beskyttelse af fuglelivet understøttes yderligere ved revidering af bestemmelser for vildtreservat Dybsø Fjord. Indsats om udlægning af skove til urørt skov vurderes i området at kunne skabe plads til naturlige biologiske processer, der skaber flere levesteder, og dermed øger den biologiske mangfoldighed. Realisering af planens indsatsprogram vil samtidig sikre den § 3-beskyttede natur i området. I Natura 2000 området findes der bestande af de fredede og/eller rødlistede arter sump-hullæbe, kost-nellike, grønbroget tudse, løgfrø, markfirben, strågul køllesvamp m.fl. Sikring af en mere hensigtsmæssig hydrologi, samt sikring af pleje medfører, at forholdene for fredede eller rødlistede arter forbedres idet deres naturgrundlag forbedres sammen med indsatsen for naturtyperne.
Befolkningen	X	Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende natur i området. Sikringen af den eksisterende natur vurderes at kunne have betydning for arealanvendelsen, idet der kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelse af planen vil blive omfattet af en plejeindsats, som fx vil kunne medføre ændret drift eller hegninger på de terrestriske arealer. Planen vurderes at bidrage til at sikre og forbedre naturgrundlaget, hvilket giver mulighed for større naturoplevelser. Visse indsatser, fx revidering af bestemmelser i reservatbekendtgørelser, vil kunne medføre ændringer i adgang og mulige aktiviteter i delområder inden for Natura 2000-området.

			Der er offentlig adgang til store dele af området. I de gældende reservatbestemmelser for området er der dog indbygget restriktioner for menneskelig færdsel i dele af området for at sikre fugle og dyr mod forstyrrelse. Natura 2000-planen indebærer ikke yderligere restriktioner for offentlighedens adgang.
Menneskers sundhed	X		Natura 2000-området udnyttes til rekreative aktiviteter som fx vandring, cykling og sejlads, som bidrager til menneskets sundhed. Den landliggende del af området er primært privatejet, men hele Dybsø og hovedparten af Avnø er statsejet. På områdets privatejede arealer er der offentlig adgang til veje og stier gennem naturbeskyttelseslovens regler om adgang til skove. Med indsats om udlægning af arealer til urørt skov på private arealer, vurderes adgangen ikke at blive yderligere ændret, da veje og stier i urørt skov skal friholdes for væltede træer mv. På statsejede arealer hvor der også er offentlig adgang uden for veje og stier, vurderes det dog, at visse indsatser fx potentielle hydrologiprojekter og udlægning til urørt skov, vil kunne medføre ændringer i adgangen til delområder inden for Natura 2000-området. Det vurderes desuden, at gennemførelse af planen vil bidrage positivt til menneskers sundhed gennem forbedring af områdets biodiversitet og genskabelse af mere robuste økosystemer. Dette kan generelt påvirke menneskets sundhed ved forbedring og genskabelse af økosystemydelser som fx vand, træ, luftrensning, jordbundsdannelse, bestøvning mm.
Jordbund	X		Det vurderes, at en realisering af planens indsatser med sikring af pleje på arealerne, kan medføre udpining af jordbunden på arealer, der er næringsberigede som følge af nuværende eller tidligere gødskning. Opdatering af vejledning om f.eks. klapning i Natura 2000-områder kan potentielt få en positiv effekt på

			havbunden i og omkring Natura 2000-området. Der findes ingen klappladser inden for Natura 2000-området, hvorfor indsatsen ikke vurderes at have en væsentligt påvirkning af havbunden.
Vand	X		Natura 2000-planen rummer ikke direkte indsatskrav for vandkvaliteten, da disse krav fastlægges i vandområdeplanen. I N169 er der dog mulighed for etablering af naturarealer med hensigtsmæssig hydrologi på forekomster af fx strandeng, klitlavning, tidvis våd eng eller rigkær, samt udlægning af urørt skov. En gennemførelse af disse indsatser vurderes at kunne få positiv betydning for overflade- og grundvand i form af udledning af en lavere mængde næringsstoffer til vandmiljøet og således bidrage positivt til realisering af vandområdeplanen.
Luft		X	Det vurderes, at Natura 2000-planens indsatser for forbedring af de beskyttede naturtyper og arter ikke vil have indflydelse på luftkvaliteten, fordi indsatserne ikke medfører emission af stoffer til luften.
Klimatiske faktorer	X		Indsats om retablering af hensigtsmæssig hydrologi for naturtyperne kan betyde, at der sker vandmætning af tidligere drænedde jorde, hvilket vurderes at kunne betyde mindre udledning af CO ₂ . Som følge af planens indsatser vurderes der at kunne ske en øget udbredelse af ålegræs i bugt og kystlagune, ligesom der vil kunne ske øget udbredelse af makroalger på revene. En potentiel forbedring af naturkvaliteten i de marine naturtyper, vurderes således at kunne medvirke til binding af CO ₂ i havet.
Materielle goder		X	Det vurderes, at planen ikke påvirker materielle goder, idet realisering af indsatsprogrammet ikke berører ejendomme eller andre værdier for hverken den brede befolkning eller lokalbefolkninger. Adgangen til naturområder og en højere værdi af naturen er vurderet under emnet "Befolkningen" og "Menneskets sundhed".
Landskab	X		Sikring og forbedring af naturgrundlaget, herunder naturplejetiltag, vil øge landskabsværdien ved at give mulighed

			for et varieret landskab bestående af forskellige landskabstyper. Etablering af naturpleje og mulig ophør af skovdrift til urørt skov vurderes at kunne ændre landskabsindtrykket i området. Planen medvirker også til forbedring af den marine naturtilstand, hvilket vil øge udbredelse af ålegræs og makroalger samt dyrelivet i tilknytning dertil. Dette vurderes at påvirke den undersøiske landskabsværdi positivt, da der vil opstå et mere varieret marint landskab.
Kulturarv, herunder kirker, arkitektonisk arv og arkæologisk arv.	X		I N169 findes en lang række fredede fortidsminder i form af bl.a. rundhøje, langhøje og voldsteder/-anlæg. På land og til havs er der desuden registreret et større antal enkeltfund af forskellig karakter, bl.a. bearbejdet flint fra Ertebøllekulturen, guldarmbånd fra oldtiden samt flere vrage. Inden for området er der desuden udpeget 12 kulturarvsarealer. Bl.a. Dybsø, Lønned, Vejlø Skov, Enø, Karrebækkysten, Gavnø Nord og Lindholm som rummer levn fra det massive bopladskompleks, der har været i Karrebæk og Dybsø fjord i den yngre del af ældre stenalder. Natura 2000-planens generelle indsatser om sikring af områdets udpegningsgrundlag vurderes at være med til at friholde en del af de mange fortidsminder i området fra tilgroning, som følge af opretholdelse eller etablering af en hensigtsmæssig naturplejeindsats. Desuden vurderes planens indsatser at være med til at bevare og sikre fund, der fortsat findes i jorden eller på havbunden.
Arter	X		Natura 2000-planens indsatser for forbedring af naturtyper og levesteder og mulig udlægning af urørt skov samt revidering af reservatbekendtgørelser vil både gavne udpegningsgrundlagets og andre hjemmehørende arter. Se også under "Flora, fauna og biologisk mangfoldighed".
Fredninger, Bekendtgørelsesfredninger og vildtreservater	X		Der er 10 fredninger i området, bl.a. Knudshoved, Dybsø, Enø Overdrev og Lindholm i Karrebæk Fjord. De fredede områder har som hovedregel som formål at beskytte de natur- og

			landskabsmæssige værdier. Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for området vurderes ikke at stride imod områdets fredninger, da fredningerne netop har til formål at sikre landskabs- og naturværdier, hvilket Natura 2000-planen forventes at bidrage til. For vurdering af planens påvirkning af vildtreservaterne i området, se tabellens afsnit om "Flora, fauna og biologisk mangfoldighed" samt "Befolkningen".
Kumulative effekter	X		Natura 2000-planen har til formål at sikre og forbedre naturkvaliteten for naturtyper og arter på området udpegningsgrundlag. Evt. realisering af indsatsprogrammet i planen kan potentielt medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med konkrete projekter, fx LIFE-projektet Clima-Bombina på Knudshoved Odde. Natura 2000-planen rummer ikke direkte indsatskrav for vandkvaliteten, da disse krav fastlægges i vandområdeplanen. I N169 er der dog mulighed for etablering af naturarealer med hensigtsmæssig hydrologi på forekomster af fx strandeng, klitlavning, tidvis våd eng eller rigkær, samt udlægning af urørt skov. En gennemførelse af disse indsatser vurderes at kunne få positiv betydning for overflade- og grundvand i form af udledning af en lavere mængde næringsstoffer til vandmiljøet, og således bidrage positivt til realisering af vandområdeplanen.

Tabel 1. Gennemgang af planens indvirkning på en række miljøforhold.

1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen Natura 2000-planens retningslinjer. For så vidt angår modstridende naturinteresser henvises til Natura 2000-planens afsnit 3.3. Se i øvrigt afsnit om grundlag for prioriteringer nedenfor.

Med gennemførelsen af Natura 2000-planen forbedres tilstanden af naturtyperne og arternes levesteder, og planen vurderes overordnet ikke at have negativ indvirkning på miljøet.

Planen for Natura 2000-område N169 indeholder en indsats om revidering af bestemmelserne for vildtreservat Dybsø Fjord, hvilket kan medføre ændrede adgangsbegrænsninger og/eller regler for visse aktivitet som fx sejllads. Der findes ikke umiddelbart foranstaltninger, der kan modsvare denne regulering.

På private arealer der udlægges til urørt skov vil de generelle adgangsregler som følger af Lov om naturbeskyttelse, fortsat gælde. På statsejede arealer hvor der også er offentlig adgang uden for veje og stier, vurderes det dog, at visse indsatser fx potentielle hydrologiprojekter og udlægning til urørt skov, vil kunne medføre ændringer i adgangen til delområder inden for Natura 2000-området som følge af væltede træer eller vådere jordbund. Hvor staten gennemfører naturgenopretningsprojekter vil adgangen til området blive sikret gennem fortsat vedligeholdelse af veje, stier og friluftsfaciliteter som fx shelterpladser mm. vil fortsat være tilgængelige.

Sikring af den eksisterende natur kan desuden have betydning for arealanvendelsen, idet der kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive omfattet af en plejeindsats, f.eks. ændret drift. Ved såvel pleje af eksisterende natur som udlægning af landbrugsarealer til natur vil dette ske efter aftaler mellem lodsejeren og kommunerne og mod økonomisk kompensation via EU's landdistriktsprogram.

1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planerne udarbejdes som følge af habitatdirektivets artikel 6. stk. 1, som fastslår, at medlemsstaterne skal iværksætte de nødvendige bevaringsforanstaltninger, hvilket bl.a. kan indebære udarbejdelse af hensigtsmæssige forvaltningsplaner, som er specifikke for lokaliteterne eller integreret i andre udviklingsplaner, relevante retsakter, administrative bestemmelser eller aftaler. I Danmark udarbejdes Natura 2000-planer, som angiver overordnede og konkrete mål for lokaliteterne, indsatsprogram med retningslinjer og evt. mulighed for prioritere mellem forskellige naturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget ved realisering af indsatsprogrammet.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem frivillige og lokale indsatser. Natura 2000-planen udarbejdes på baggrund af en basisanalyse, der bl.a. præsenterer data, redegør for relevante trusler og naturtilstanden. Natura 2000-planen danner efterfølgende grundlag for udarbejdelsen af en Natura 2000-handleplan. Natura 2000-handleplanen udarbejdes af kommunale og andre ansvarlige myndigheder, og har fokus på de forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Der kan således ikke i forbindelse med Natura 2000-plan foretage en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da Natura 2000-planer ikke fastlægger hvor den konkrete indsats skal gennemføres. Miljøvurderingen er gennemført ud fra tilgængelig viden, bl.a. de oplysninger der fremgår af basisanalysen, udkast til Natura 2000-planen og det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

I de seneste basisanalyser (offentliggjort juni 2020) redegøres der for relevante trusler, og dermed at der fortsat er behov for indsatser for at sikres den nuværende naturtilstand og på sigt opfylde habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivets mål. I tredje planperiode (2022-2027) er der fokus på at sikre mere naturlige processer og naturens robusthed bl.a. i form af sammenhængende arealer, udlæg af urørt skov og udtag af kulstofholdige lavbundslande. Derudover er der fokus på sikring af den eksisterende natur og levesteder bl.a. ved at fortsætte plejen af plejekrævende arealer, bekæmpe invasive arter, afsøge behovet for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og afsøge behovet for fiskeriregulering.

Overvejelserne har ført til, at der i Natura 2000-planen for N169, Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde, planlægges gennemført flere generelle indsatser med at sikre terrestriske naturtyper og arters levesteder en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje, herunder planlægges en særlig indsats for bekæmpelse af invasive arter. Dette omfatter ligeledes, at der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets fugle og andre arter, og bevarelse af skovnaturtyper, som sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper. Der er desuden planlagt en indsats om urørt skov.

For områdets ynglefugle arbejdes der for at sikre egnede levesteder, herunder specifikt for at forbedre tilstanden af levestederne for havterne og klyde forbedres, således at 75% af de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet, hvilket også vil være til gavn for fjordterne, splitterne og dværgterne.

Af hensyn til fugle reviderer Miljøstyrelsen bestemmelserne for vildtreservat Dybsø Fjord.

Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremmer herved den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype, fugl eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper, fugle eller arter. For området er der foretaget følgende valg:

Tørt kalksandsoverdrev (6120) er en naturtype i stærkt ugunstig bevaringsstatus i Østdanmark. Sydvendte kystklinter af kalkholdigt sandmoræne vil under naturlige forhold normalt kunne opretholde en lysåben vegetation præget af arter karakteristisk for naturtypen. Fravær af græsning eller forhøjet næringsbelastning kan fremme tilgroningen således, at denne naturtype udvikles til kalkoverdrev (6210) eller kratbevokset kystklint (1230). I forvaltningen af disse arealer prioriteres tørt kalksandsoverdrev (6120) over kalkoverdrev (6210) og kystklint (1230). Meget gamle bevoksninger af vilde, selvsåede træer og buske på kystklinter (1230) bevares.

Rørhøg yngler i partier af sluttet, fugtig og uforstyrret rørskov. For at sikre levesteder for rørhøg bør der være strandengsarealer (1330), der er undtaget den generelle målsætning om afgræsning/høslæt.

1.10 Overvågning

Resultatet af Natura 2000-indsatsen i forhold til udpegningsgrundlag og naturtilstanden bliver fulgt op på gennem det nationale overvågningsprogram, NOVANA, som Miljøministeriet er ansvarlig for. Desuden afrapporterer Danmark bevaringsstatus vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen bygger på kortlægningsdata og udgør det nuværende vidensgrundlag om status for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med Natura 2000-planlægningen. Basisanalysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art, fugl og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.

Resume

Strategisk MiljøVurdering for forslag til Natura 2000-plan 2022-2027 for Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde (nr. 169). Miljøvurderingen sammenfatter Natura 2000-planforslagets påvirkning af miljøet.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk